

TALIS 2018 TULEMUSED: II OSA

OECD õpetamise ja õppimise uuring (TALIS) on rahvusvaheline suuremahuline õpetajate, koolijuhtide ja koolide õpikeskkonna uuring. Käesoleva ülevaate tulemused põhinevad kolmanda kooliastme õpetajate ja koolijuhtide hinnangutel.

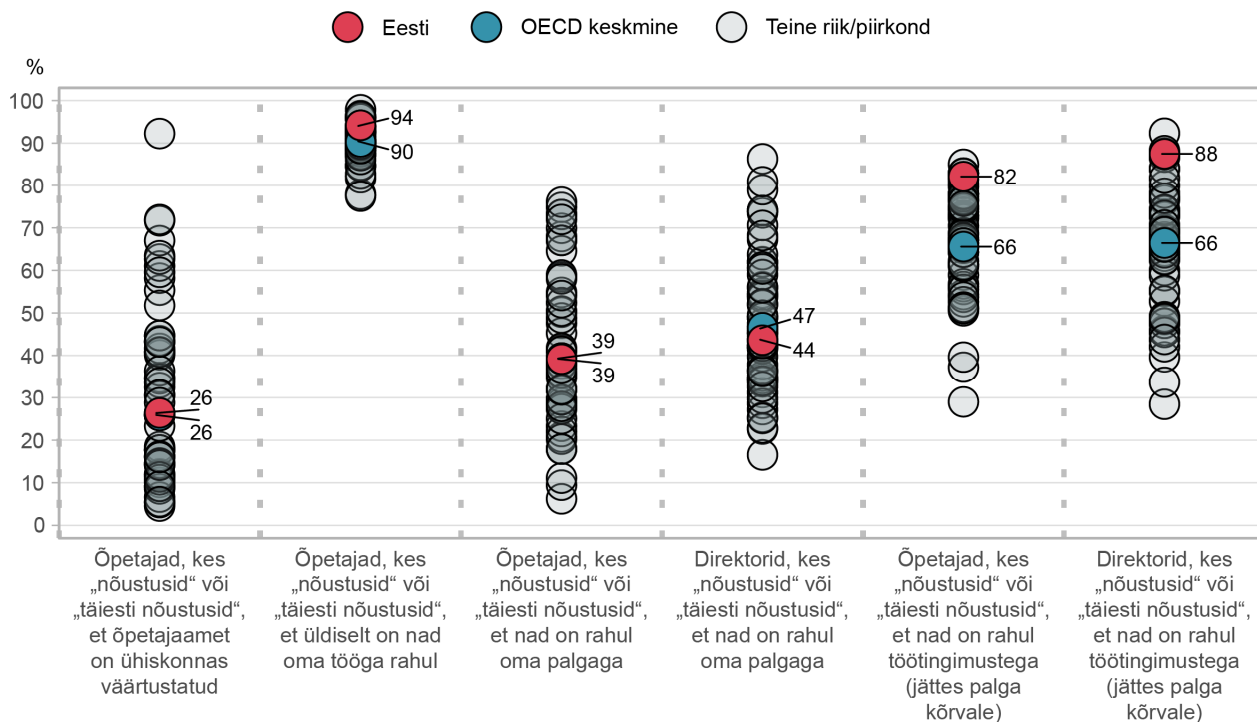
Eesti

I. Mida õpetajad ja koolijuhid oma töö kohta ütlevad?

- Õpetajaameti staatusel võib olla oluline roll õpetajate värbamisel ja ametis hoidmisel. Õpetajaameti staatuse tajumisest ülevaate saamiseks küsiti TALIS 2018 uuringus õpetajatelt, kas nende arvates on õpetajaamet ühiskonnas väärtustatud. 26% Eesti õpetajatest oli „nõus“ või „täiesti nõus“ väitega, et nende amet on ühiskonnas väärtustatud. Tulemus on sarnane teiste uuringus osalenud OECD riikide ja majanduspiirkondade keskmisega (26%).

Joonis 1. Õpetajate ja koolijuhtide rahulolu oma ametiga

Tulemused põhinevad kolmanda kooliastme õpetajate ja nende koolide juhtide hinnangutel.

Märkus: Näidatakse ainult neid riike ja majandusi, kelle andmed olid kättesaadavad.

Allikas: OECD, TALIS 2018 andmebaas, tabelid II.2.1, II.2.16, II.3.56, II.3.65, II.3.59 and II.3.66.

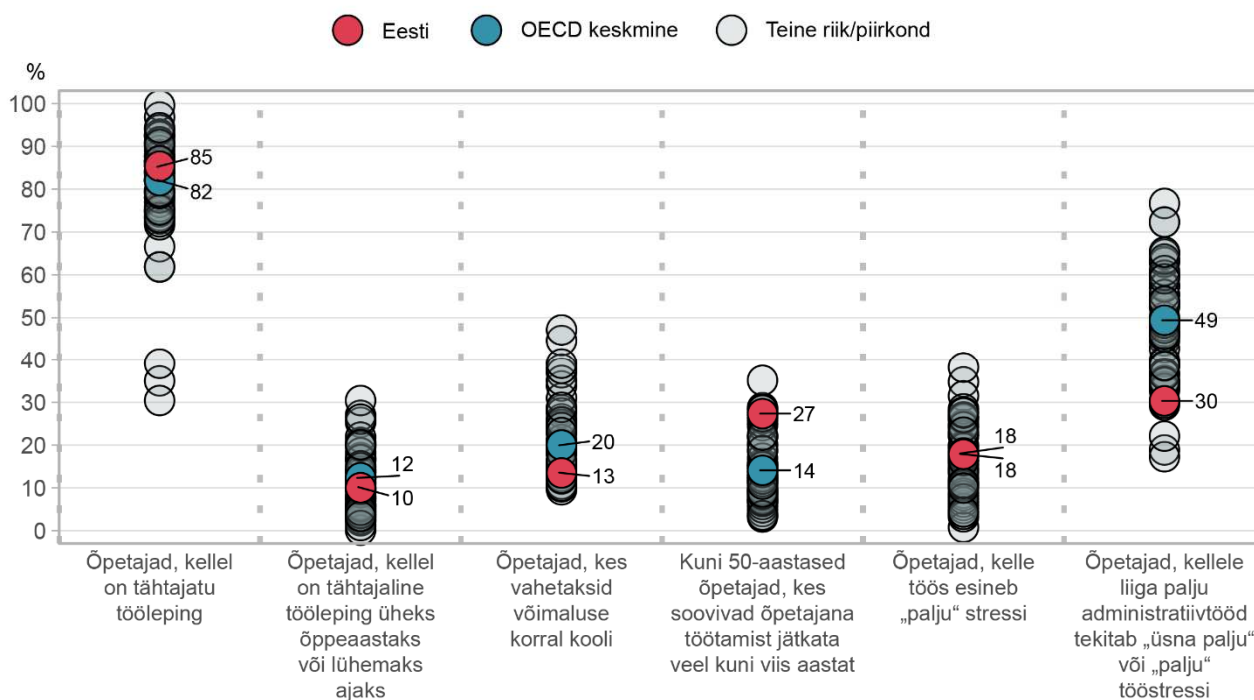
- Võrreldes 2013. aastaga on peaaegu pooltes uuringus osalenud riikides kasvanud nende õpetajate osakaal, kelle hinnangul õpetajaamet on ühiskonnas väärtustatud. Eestis kasvas nende õpetajate osakaal sel perioodil 13 protsendipunkti.
- TALIS defineerib tööga rahulolu kui oma tööst saadavat saavutus- ja rahulolutunnet. Tööga rahulolul võib olla positiivne seos õpetaja hoiakutega oma töö ja töösoorituse suhtes. Eestis õpetajatest 94% on oma tööga üleüldiselt rahul (OECD keskmine 90%). 82% õpetajatest on rahul oma töölepingu tingimustega (v.a palk) (OECD keskmine 66%). Oma palgaga on rahul 39% õpetajatest, mis on võrdne OECD keskmise tulemusega.
- Koolijuhtidest on oma tööga üleüldiselt rahul 94% (OECD keskmine 95%). 88% koolijuhtidest on rahul ka oma töölepingu tingimustega (v.a palk) (OECD keskmine 66%). Oma palgaga on rahul 44% koolijuhtidest, mis ei erine statistiliselt oluliselt OECD keskmisest (47%).

II. Töötingimused, mobiilsus ja kutsekindlus

- Millised tegurid võivad mõjutada õpetajate rahulolu? Stabiilsus, mobiilsus ja töötingimused võivad oluliselt mõjutada õpetajate rahuloluhinnanguid. Ootused õpetajate ja juhtide stabiilsele karjäärile, töötasu pidevale kasvule ning selle kindlustamisele tähtajatute töölepingutega võivad põrkuda vajadusega piirata kulutusi ning tagada valitsuse kulude paindlikkus.

Joonis 2. Õpetajate töötingimused, mobiilsus ja ametist lahkumise risk

Tulemused põhinevad kolmanda kooliastme õpetajate ja nende koolide juhtide hinnangutel.

Märkus: Näidatakse ainult neid riike ja majanduspiirkondi, kelle andmed olid kättesaadavad.

Allikas: OECD, TALIS 2018 andmebaas, tabelid II.3.1, II.2.16, II.2.63, II.2.36, and II.2.43.

- 85% Eesti õpetajatest töötab tähtjatu töölepinguga (OECD keskmine 82%) ning 10% õpetajatest töötab aastase või lühema töölepinguga (OECD keskmine 12%). Viimase viie aasta jooksul ei ole aastase või lühemate tähtjaliste lepingutega töötavate õpetajate proportsioon muutunud. Lühiajalise töölepinguga töötavad õpetajad kalduvad oma õpetamisega seotud enesetõhususele andma madalamaid hinnanguid.

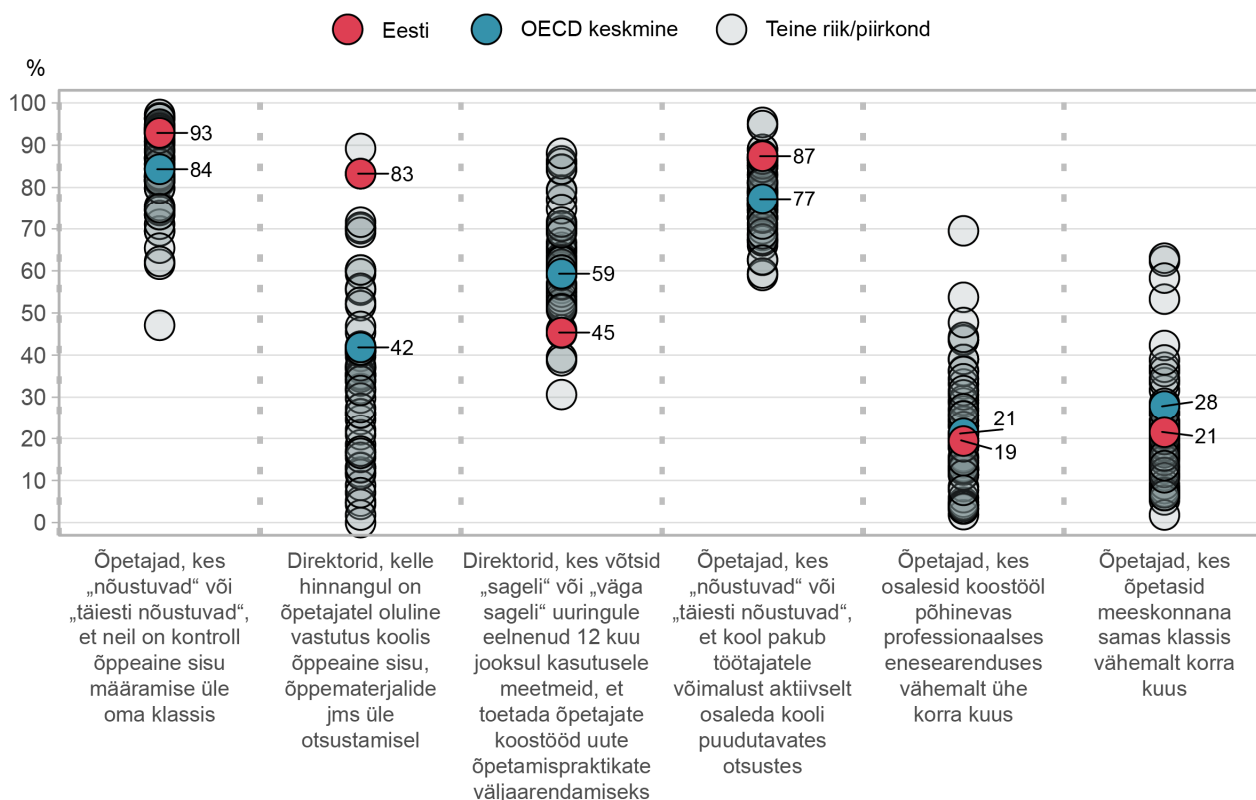
- 13% Eesti õpetajatest sooviks võimalusel kooli vahetada (OECD keskmine 20%). OECD riikide andmed näitavad, et kooli vahetada soovivad õpetajad on vähem rahul oma ametiga, õpetajaamet ei olnud nende esimene karjäärivalik ning nad on oma praeguses töökohas teistest õpetajatest natuke nooremad ja väiksema kogemusega. Nad töötavad suurema tõenäosusega täiskohaga ning toovad tihti välja, et töötavad klassidega, kus on tavapärasest enam ebasoodsatest oludest pärit õpilasi, madala saavutustasemega õpilasi ning käitumisprobleemidega õpilasi.
- Õpetajate ametist lahkumine võib negatiivselt mõjutada koolikliimat ning õppekava rakendamist ja selle kaudu ka õpilaste saavutusi. Lisaks on ametist lahkumine haridussüsteemi jaoks kulukas, sest lahkunud õpetajad on vaja asendada uute kvalifitseeritud õpetajatega. Ametist lahkumise riski hinnatakse TALISes õpetajate ametisse jäämise kavatsuse kaudu. Eesti õpetajatest 40% soovib õpetajaametis töötada veel kuni viis aastat (OECD keskmine 25%). Alla 50-aastastest õpetajatest 27% ütleb, et soovib veel kuni viis aastat töötada. See on oluliselt kõrgem näitaja kui OECD keskmine (14%).
- 18% Eesti õpetajate hinnangul on nad kogenud oma töös palju stressi. Tööga kaasnevat kõrget stressitaset saab seostada sellega, kui rahul on õpetaja oma tööga ja kas ta soovib oma ametis jätkata. Stressirohke keskkond ja ette tulevad olukorrad võivad mõjutada õpetajate ja koolijuhtide praktikaid ning motivatsiooni ja isegi õpilaste õpitulemusi.
- Peaaegu pooled TALISe uuringus osalenud OECD riikide õpetajatest märgivad, et administratiivne töö on "üsna suur" või "suur" stressi allikas. Eesti õpetajate kolm kõige sagedamini märgitud stressi tekitavat tegurit on: vastutus õpilaste saavutuste eest, tundide kohandamine erivajadustega õpilastele ning administratiivsed ülesanded. Koolijuhtide jaoks on kolm peamist stressiallikat liigne administratiivne töö, erivajadustega õpilastele eripäradega arvestamine ning kohaliku omavalitsuse või riigi poolsete muutuvate nõuetega kursis olek.
- OECD riikide õpetajad, kelle töös esineb palju stressi, soovivad vähem stressi tajuvatest kolleegidest sagedamini järgneva viie aasta jooksul ametist lahkuda. Oma stressitaset kõrgeks hindavad Eesti õpetajad soovivad kaks kuni kolm korda suurema tõenäosusega järgneva viie aasta jooksul ametist lahkuda.

III. Professionaalse autonoomia toetamine, kollegiaalsus ja koostöö

- TALISe tulemused annavad mitmeid suuniseid, kuidas õpetajate tööd rahuldust pakkuvamaks muuta. Õpetajate autonoomia on väga oluline, et innustada neid klassiruumis katsetama. 93% Eesti õpetajatest ütleb, et neil on õigus määratleda kursuste sisu (OECD keskmine 84%).
- Õpetajate võimalus kaasa rääkida kooli visiooni ja eesmärkide seadmisel on oluline osa õpetaja kui juhi töös. 83% Eesti koolijuhtide hinnangul on meie õpetajatel võrreldes OECD riikide õpetajate keskmisega (42%) oluliselt suurem vastutus mitmete kooli tegevussuundade ja õppekava kujundamisel.

Joonis 3. Autonoomia, kollegiaalsus ja koostöö

Tulemused põhinevad kolmanda kooliastme õpetajate ja nende koolide juhtide hinnangutel.

Märkus: Näidatakse ainult neid riike ja majanduspiirkondi, kelle andmed olid kättesaadavad.

Allikas: OECD, TALIS 2018 andmebaas, tabelid II.5.32, II.5.31, II.5.12, II.4.24 and II.4.1.

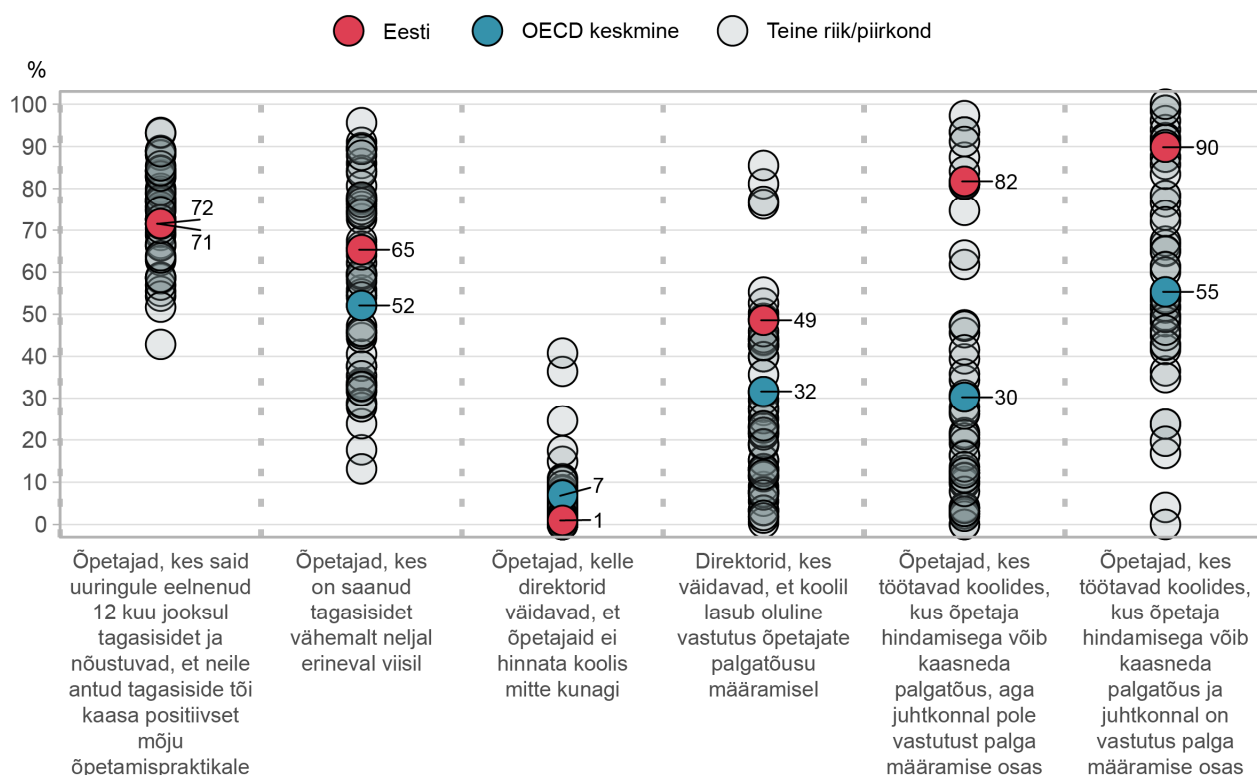
- Uuenduste rakendamine nõuab tuge kolleegidelt ja suuniseid koolijuhilt. 84% Eesti õpetajatest arvab, et nende koolides on koostöine koolikultuur, mida iseloomustab vastastikune toetus (OECD keskmine 81%). 45% koolijuhtidest on uuringule eelnenud aasta jooksul võtnud ette tegevusi, mis toetavad õpetajatevahelist koostööd. See on madalam kui OECD keskmine (59%).
- Koolijuhtide võimuses on koostööd soodustamine. 87% Eesti õpetajate hinnangul pakub nende kool töötajatele võimalust rääkida aktiivselt kaasa koolis tehtavates otsustes (OECD keskmine 77%). OECD riikide õpetajad, kes saavad kooli puudutavates otsustes kaasa rääkida, kalduvad enam osalema ka erinevates koostöövormides.
- Professionaalne koostöö võib olla aluseks innovatsioonile ja efektiivsetele praktikatele. OECD õpetajad, kes osalevad professionaalses koostöös, milles ollakse üksteisest sõltuvamad, kalduvad ka enam kasutama efektiivseid õpetamispraktikaid ja õpilaste kognitiivset aktiveerimist. Professionaalne koostöö ei ole siiski kõikides OECD riikides kuigi sage praktika. 19% Eesti õpetajatest osaleb koostöises õppimises (OECD keskmine 21%) ja 21% õpetab koos kolleegiga (OECD keskmine 28%) vähemalt ühe korra kuus.

IV. Tagasiside- ja hindamissüsteemide efektiivsem kasutamine

- Tagasiside on väga oluliseks hoovaks õpetamiskvaliteedi parandamisel, mis aitab õpetajatel paremini mõista oma meetodeid ja praktikaid. See võimaldab õpetajal olla teadlikum nii oma pedagoogilise praktika tugevustest kui nõrkustest ning tõsta oma efektiivsust. Eesti õpetajatest 6% ei ole oma koolis kunagi tagasisidet saanud (OECD keskmine 10%). OECD riikides põhineb suurem osa õpetajale antavast tagasisidest tunnivaatlustel ja õpilaste kooli- ning klassipõhistel tulemustel. Eestis antakse õpetajale enamasti tagasisidet tunnivaatluste, õpilaste kooli- ja klassipõhiste ning kooliväliste tulemuste alusel.
- Viimase 12 kuu jooksul tagasisidet saanud Eesti õpetajatest 72% leidis, et sellel oli positiivne mõju nende õpetamispraktikatele (OECD keskmine 71%). Mitmel erineval viisil kogutud tagasisidet saanud õpetajad kaldusid teistest enam selle mõju oma õpetamispraktikatele positiivseks hindama. 65% Eesti õpetajatest on mingil hetkel saanud koguni neljal erineval viisil kogutud tagasisidet (OECD keskmine 52%).

Joonis 4. Tagasiside ja hindamine

Tulemused põhinevad kolmanda kooliastme õpetajate ja nende koolide juhtide hinnangutel.

Märkus: Näidatakse ainult neid riike ja majandusi, kelle andmed olid kättesaadavad.

Allikas: OECD, TALIS 2018 andmebaas, tabelid II.4.48, II.4.47, II.3.30, II.5.1 and II.3.48.

- Õpetajate formaalseks hindamiseks kasutatavad süsteemid soodustavad õpetamispraktikate pidevat täiustamist, pakkudes võimalusi neid pingutuste eest tunnustada ja premeerida. 1% Eesti õpetajatest töötab koolides, mille direktori väitel õpetajaid kunagi formaalselt ei hinnata (OECD keskmine 7%).
- Selleks et hindamine oleks efektiivne, peavad sellele järgnema asjakohased tegevused. Näiteks mentori määramine, professionaalse arengu plaani koostamine jne. 96% Eesti õpetajatest töötab

koolides, kus hindamisele järgneb koolitusplaani koostamine (OECD keskmine on 90%) ja 79% töötab koolides, kus levinud praktikaks on mentori määramine (OECD keskmine on 71%).

- Hea töösoorituse ja nõuetele vastavuse eesmärgi saavutamise võib siduda selliste stiimulitega nagu palgatõus ning muud rahalised boonused. Viimase viie aastaga on tõusnud 14 protsendipunkti võrra nende õpetajate arv, kes töötavad koolides, kus hindamisele võib järgneda palgatõus või muu rahaline boonus.
- Koolijuhtide hinnangul on 49% koolidest palkade ja boonuste määramisel sõltumatud. See on kõrgem kui OECD keskmine (32%).
- Eesti õpetajatest, kes väidavad, et hindamisega võib kaasneda palgatõus, 90% töötab koolides, kus kooli juhtkond vastutab palkade määramise eest (OECD keskmine 55%). Koolides, kus juhtkond ei otsusta palkade üle, võib hindamisega kaasneda palgatõus 82% õpetajate hinnangul (OECD keskmine 30%).

V. Lühidalt TALIS 2018 uuringust

TALIS uuringus kasutatakse andmete kogumiseks õpetajate ja koolijuhtide küsimustikke. Peamiseks eesmärgiks on koguda poliitikate kujundamiseks ja rakendamiseks vajalikke rahvusvaheliselt võrreldavaid andmeid fookusega koolijuhtidele, õpetamisele ja õppimisele ning rõhuasetusega neile aspektidele, mis mõjutavad õpilaste õppimist.

Esiteks, TALIS aitab poliitikakujundajatel üle vaadata ja välja arendada poliitika, mis edendavad õpetajaametit ning parimaid tingimusi õpetamiseks ja õppimiseks. Teiseks, TALIS aitab õpetajatel, koolijuhtidel ja hariduse sidusrühmadel järele mõelda ja arutleda oma praktikate üle ning leida viise nende täiustamiseks. Kolmandaks, TALIS tugineb varasematel uuringutel ning samal ajal annab uurijatele infot tulevikuks.

- TALIS 2018 uuringusse valiti järgmised üheksa teemat: õpetajate õpetamispraktikad, koolijuhtimine, õpetajate professionaalsed praktikad, õpetajate haridus ja ettevalmistus, õpetaja tagasiside ja areng, koolikliima, töörahulolu, õpetajate personalivaldkonna teemad ja suhted sidusrühmadega, õpetajate enesetõhusus. Lisati veel kaks läbivat teemat: innovatsioon ja õpetamine mitmekesises keskkonnas.
- TALISe rahvusvaheline sihtrühm koosneb kolmanda kooliastme õpetajatest ja nende koolide juhtidest. TALIS 2018 pakkus ka kolme lisavõimalust: 15 riiki ja majanduspiirkonda uurisid ka oma esimese kooliastme õpetajaid ja nende koolide juhte (ISCED tase 1), 11 riiki ja majanduspiirkonda gümnaasiumeid (ISCED tase 3) ning 9 riiki ja majanduspiirkonda viisid uuringu läbi koolides, mis osalesid ka 2018. aasta PISA uuringus.
- Igas riigi jaoks koostati esinduslik valim kahesaja juhuslikult valitud kooli 4 000 õpetajast ja nende kooli direktoritest. Kokku osales uuringus 260 000 õpetajat, kes esindavad enam kui kaheksat miljonit õpetajat 48 osalenud riigis ja majanduspiirkonnas. Eestis täitis küsimustiku 3004 kolmanda kooliastme õpetajat ja 195 direktorit.
- TALIS 2018 uuringu esimene osa „Õpetajad ja koolijuhid elukestvate õppijatena“ avaldati 19. juunil 2019. Teine osa „Õpetajad ja koolijuhid väärtustatud professionaalidena“ avaldati 23. märtsil 2020.
- Kõik andmed selles ülevaates pärinevad teise osa raportist. Täiendavad andmeallikad (lisaks joonistel esitatule): Tabelid II.2.5 and II.2.27, II.3.6, II.2.22, II.2.63, II.2.43, II.2.47 and II.2.67, II.5.37, II.4.24, II.4.17, II.4.37, II.4.44, II.4.55, II.3.42 ja II.3.52.

See töö on avaldatud OECD peasekretäri vastutusel. Kõik väljendatud arvamused ja kasutatud argumendid ei pruugi peegeldada OECD liikmesriikide ametlikke vaateid.

Kasutatud allikad

OECD (2020), *TALIS 2018 Results (Volume II): Teachers and School Leaders as Valued Professionals*, TALIS, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/19cf08df-en>.

Rohkem infot TALIS 2018 kohta: <http://www.oecd.org/education/talis/>

Andmed on leitavad ka siit: **StatLinks** under the tables and charts in the publication.

Uuri, võrdle ja visualiseeri rohkem andmeid: <http://gpseducation.oecd.org/>.

See tõlge avaldatakse kokkuleppel OECDga. Tegemist pole ametliku OECD tõlkega. Vastutus tõlke kvaliteedi ja vastavuse eest lasub tõlkijal. Igasuguse vastuolu korral originaaldokumendi ja tõlke vahel, loetakse kehtivaks originaaldokument.

Küsimusi saab esitada: TALIS team Directorate for Education and Skills TALIS@oecd.org	Riigi ülevaate autorid: Pablo Fraser, Gabor Fülöp, Massimo Loi and Markus Schwabe Directorate for Education and Skills
---	---